



mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

**VZDELÁVANÍM
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH
RÓMSKYCH KOMUNÍT**



Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNÍT

PaedDr. Júlia Kopinecová
Holokaust a Hrčel'

2014

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum,
Ševčenkova 11, 850 01
Bratislava

Autor UZ: PaedDr. Júlia Kopinecová

Kontakt na autora UZ: ZŠ s MŠ Hrčeľ,
juliakopinecova@gmail.com

Názov: Holokaust a Hrčeľ

Rok vytvorenia: 2014

**Oponentský posudok
vypracoval:** Ing. Valéria Hudáková

ISBN 978-80-565-0249-5

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunit. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah

Úvod	4
1. História školy v Hrčeli pred druhou svetovou vojnou	5
2. Predstavenie židovského chlapca Juraja Markovitsa	6
3. Život Juraja Markovitsa od začiatku vojny	7
4. Záchrana Juraja a jeho ďalšie smerovanie	9
5. Žiacke návrhy pamätných tabúl obetiam Holokaustu.....	18
6. Báseň Holokaust.....	20
Použitá literatúra.....	22

Úvod

Úlohou tohto učebného textu je vysvetliť žiakom základných škôl holokaust a útrapy konkrétnych ľudí spojené s holokaustom. Samotným vysvetlením významu slova Holokaust-ako úplného vypálenia, zničenia, skazy, priblížiť osudy občanov židovskej komunity, ktorá v období existencie vojnovnej Slovenskej republiky zažila podobne ako iné európske komunity vyvražďovanie svojich príslušníkov, čo sa dialo po vzniku slovenského štátu v marci 1939 ako dôsledku nacistickej rozpínavej politiky v strednej Európe. Vysvetlenie riešenia židovskej otázky, ako jednej z najdôležitejších úloh vo vtedajšom novom štáte. Poukazuje tiež na označovanie židov žltými hviezdami, jedným zo židovských symbolov.

Na osudoch dospelých, ale i detí chceme poukázať na nezmyselnosť a neľudskosť násilných likvidácií osôb, rozbíjanie rodín, ich vraždenie a nesmierne utrpenie, ktoré museli prežívať. Prvá časť priblíži žiakom konkrétnu obec, Hrčel' a jej školstvo v dobe pred druhou svetovou vojnou. Druhá časť predstavuje malého židovského chlapca Juraja Markovitsa a jeho rodinu. Nasleduje popis jeho prežívania. od začiatku vojny do deportácií jeho blízkych. V ďalších častiach priblížime žiakom deportácie židov, ich nezmyselnú likvidáciu a dopad na osud tejto konkrétnej rodiny. Predposledná časť podrobne rozoberá záchranu života Juraja Markovitsa a jeho ďalšie smerovanie. Posledná časť približuje vypracovanie návrhu pamätnej tabule, ktorá bola odhalená v Hrčeli. Dáva žiakom možnosť vytvorenia vlastného návrhu pamätnej tabule s použitím predložených židovských symbolov. Text končí básňou autorky s názvom Holokaust, ktorá zobrazuje život tejto rodiny. a jej anglického prekladu. Texty sú doplnené dobovými, ale i súčasnými fotografiami zo súkromného albumu autorky a z knihy *Lúče svetla*, ktorú napísal a v roku 2009 vydal pán Juraj Markovits.

2. Predstavenie židovského chlapca Juraja Markovitsa

Juraj Markovič sa narodil 11.8. 1928 v Nižnej Myšli. Jeho rodičia bývali od roku 1924 v obci Hrčeľ, ale jeho matka odišla tesne pred pôrodom k svojej matke do Nižnej Myšle. Po pôrode sa opäť vrátila do Hrčeľa. Tu Juraj Markovič navštevoval 1. a 2. ročník ľudovej školy. V roku 1936, ako osemročný išiel do Michaloviec na Gymnázium J.A.Komenského. Bol tam jediný židovský žiak v svojom ročníku. No po roku ich všetkých z Gymnázia vyhodili a zaškolili v židovskej škole, kde mali vynikajúcich učiteľov, ktorí boli taktiež vyhodení z vyšších škôl. V roku 1942, keď brali židov na deportáciu, sa chcel dostať do Nižnej Myšle k starým rodičom. V obci Hrčeľ, žilo len asi 5-6 židovských rodín. Jednou z nich bola aj jeho rodina, rodina Markovits. Starý otec Miksa tu žil s jedným zo svojich synov Hermanom, nevestou Adelou a tromi vnukmi. Dvaja starší synovia, Mikuláš a Juraj chodili do najprv do Národnej školy v Hrčeli. Najmladší Otto ešte nebol školákom, keď prišli o otca a deda, ktorí krátko po sebe zomreli. Chlapci boli výbornými žiakmi, veľmi sa chceli vzdelávať, ale prišla vojna a začalo sa s deportáciou, násilným odsunom židov do koncentračných táborov. Malý Jurko, ani jeho súrodenci a rovesníci, nevedeli pochopiť, čo sa vlastne deje. S dôverou v očiach ešte malý Juraj pozeral do svojej budúcnosti.



3. Život Juraja Markovitsa od začiatku vojny

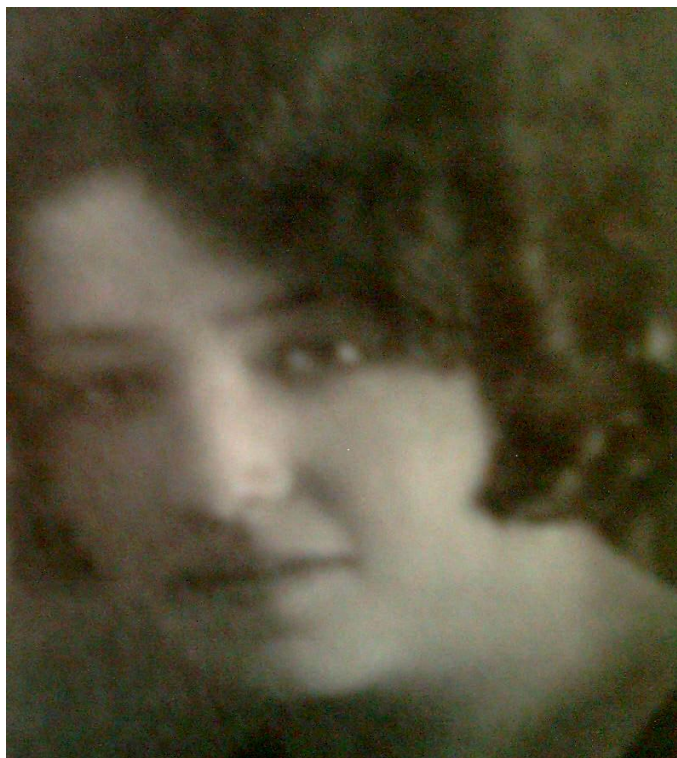
Matka Adela žila v tej dobe len s trinásťročným Mikulášom, dvanásťročným Jurajom a osemročným Ottom v dome na kopci Hrčel'a , ktorý pre jeho rozľahlosť volali kaštieľom. Ku koncu apríla 1942 rástla pre nich hrozba odsunu a preto matka naplánovala útek do Maďarska, kde mali ostať u matkiných príbuzných, keďže v Maďarsku v tej dobe ešte židov nedeportovali. Najstarší Mikuláš s Jurajom vymysleli plán, ako sa dostať cez hranicu s tým, že matka a najmladší braček ich budú nasledovať neskôr. Ich útek sa mal uskutočniť v piatok, ale najstarší Mikuláš nedokázal zanechať matku samú s malým Ottom a tak Jurko mal utiecť sám a pripraviť v Maďarsku pre nich zázemie. Ich rozlúčka bola zmesou nádeje a strachu. Nikto z nich si nevedel ani len predstaviť, že by sa už nikdy nemali stretnúť. Od toho momentu však bolo súdené, aby Juraj ostal sám. V piatok večer sa dostal k cintorínu v Hrčeli a chcel sa dostať do blízkeho Maďarska. Tam ho však videl mladý chlapec z rómskeho etnika a odovzdal ho richtárovi , Andrejovi Barnovi s tým, aby ho vydal hraničnej kontrole. Ten sa však zachoval ináč, doviedol ho k otcovi jeho spolužiaka Ferka Pustaya, ukryli ho v stodole, dali sa mu najesť a previedli ho v noci lesnou cestou do Maďarska. Neskôr sa dozvedel, že hneď po jeho odchode zobrali všetkých židov a s nimi aj jeho milovanú matku a bratov do Michaloviec, odkiaľ boli deportovaní do koncentračných táborov.

Markovits Mikuláš 536	
Meno a priezvisko	
14.8.1925	Michalovce
rok nar.	miesto nar.
posledné bydlisko na Slovensku.	
5. V. 1942	Michalovce
dátum vyst.	miesto vypr. transp.
Číslo transp.: - 22	
Pozn.: 36	

Markovits Otto 535	
Meno a priezvisko	
16.7.1934	Michalovce
rok nar.	miesto nar.
posledné bydlisko na Slovensku.	
5. V. 1942	Michalovce
dátum vyst.	miesto vypr. transp.
Číslo transp.: - 22	
Pozn.: 36	



Vtedy sa stalo aj to najstrašnejšie. Navždy sa pretrhlo jeho puto s milovanou matkou. Ostala mu tak ako aj po bratoch len fotografia a transportné lístky vagónov, ktoré ich odviezli na smrť.



Markovičová Adela ⁵⁴⁸	
Meno a priezvisko.	
4.2. 1907	Michalovce
rok nar.	miesto nar.
posledné bydlisko na Slovensku.	
5. V. 1942	Michalovce
dátum vyst.	miesto vypr. transp.
	Císlo transp.: -22
Pozn.: 3/11	

4. Záchrana Juraja a jeho ďalšie smerovanie

V septembri 1942 sa Juraj dostal do Budapešti, do úradu hlavného pracovníka židovského národného frontu. Poskytli mu jedlo a nocľah s neskorším prísľubom vybavenia falošných dokladov. V lete 1943 sa dostal do mesta Nyregyháza, kde mal adresu spriazneného židovského muža. Poskytol mu nocľah, jedlo a nejaké oblečenie, nemohol tam však zostať dlho a po týždni ho zatkol miestny policajt. Po krátkom vypočúvaní boli presvedčení, že je špión a rozhodli sa ho posunúť maďarskej armáde, do jednotky vypočúvania svedkov. Boli mu však známe prísne vypočúvania v tejto jednotke, ale úradník ktorý ho mal vypočúvať, po zistení, že je slovenský utečenec nariadil vyhostiť ho naspäť na Slovensko. Jeden z vojakov ho odprevadil k hranici, povedal mu, aby počkal kým sa nezotmie a mal sa dostať do Košíc, on sa však vrátil do Maďarska. Až keď sa už začalo vznášať nebezpečenstvo nacistického vyhladzovania aj nad maďarskými židmi, rozhodol sa pre návrat na Slovensko, kde sa už skončilo s vyhladzovaním židov. Ocitol sa v košickom sirotinci, odkiaľ s dvoma chlapcami z Viedne plánovali utiecť. Útek sa im podaril, došli až do Prešova, kde žil jeho známy, Egon Roth, ktorý im pomohol s tým, že Juraja poslal do rodiny Farkašovcov v Michlovej a jeho priateľov poslal do Bratislavy. Cestou do Bratislavy Juraj došiel do Nového Mesta nad Váhom, vošiel do synagógy, kde stretol riaditeľa židovskej školy v Michlovej. Našiel mu rodinu, ktorá sa mala oňho postarať, dokonca mu ponúkli, aby u nich zostal navždy ako ich syn, ale on chcel za každú cenu ísť do Bratislavy a tam sa spojiť s priateľmi. V Bratislave sa spojil s priateľmi, aktivistami Shomer Za'ir. Mnohí z nich sa zúčastnili slovenského národného povstania v roku 1944. Jeho aktivistický kolega Yakov Karni mu ponúkol vlastný byt na Tehelnej ulici 42 v Bratislave. Bola to vlastne izba s oddeleným vchodom, súčasť domu, ktorý vlastnili dve sestry, ktoré za pár dní poskytli v tejto izbe útočisko pre viacerých židov. Často ich všetkých pozvali na večeru a nikdy sa nepýtali na ich minulosť.

Juraj sa odvážil vychádzať z bytu, stretával sa v meste s priateľmi a organizoval si ďalší, budúci život. V meste stretol aj svoju budúcu manželku Juditu. Po krátkom čase ho však chytili Gestapáci a poslali ho do koncentračného tábora v Terezíne. Tam našiel aj Viedenských priateľov Eddiho a Kurta, s ktorými sa predtým dostal cez maďarskú hranicu. Hneď ho informovali, že Nemci plánujú vyvraždiť všetkých obyvateľov tábora a tak sa rozhodli utiecť do Prahy. Útek sa im podaril v noci z ôsmeho na deviateho apríla 1945. Po dlhom nočnom kráčaní zaspali na kraji poľa a zobudili ich lúče slnka. V blízkosti zbadali nejakého farmára s vedrom v ruke, ktorého sa pýtali na cestu do Prahy. Nielenže im poradil ako sa dostanú k najbližšej vlakovej stanici, ale dal im aj svieže kravské mlieko a chlieb. Juraj

mu ponúkol posledné spojivo so svojim domovom, vlastné hodinky, aby mali na cestu do Prahy. Odmietol ich zobrať a dal im tristo korún na vlak a prežitie. Vlak do Prahy mal prísť až o šesť hodín a tak zaspali v čakárni. Vlak zastal v stanici, ledva ho stihli, keď ho niekto chytil za rameno, strčil mu pod pazuchu kôpku papierov a napomenul ho, aby bol nabadúce opatrnejší. Boli to všetky jeho dokumenty, ktoré ostali v koncentračnom tábore v Terezíne. Na jednej zo staníc nastúpila do vlaku skupina mladých mužov a keďže vyzerali dôveryhodne, prihovorili sa im. Ich príbehy plné ťažkostí a beznádeje ich dojali a dali im nejaké peniaze. Preventívne však vystúpili nie na hlavnej stanici v Prahe, ale pred vstupom do mesta. Praha však bola plná nemeckých policajtov a tak sa rozhodli Prahu opustiť. Nastúpili do vlaku, kde taktiež pristúpili nemeckí policajti, vyskočili z rozbiehajúceho sa vlaku a utkali čo najďalej od trate. Chôdzou postupovali ďalej a vedeli, že front sa blíži a že je už len niekoľko desiatok kilometrov vzdialený. Keď prechádzali lesom, zbadali nejakého muža zberať drevo. Juraj ho oslovil, porozprával mu svoj príbeh a on ich pozval k nim, poskytl im jedlo, nocľah dokonca v ich vlastnej spálni a podľa výbuchov bômb vedeli, že červená armáda sa blíži. Po krátkom čase bola oblasť kde sa ukrývali oslobodená rumunskými vojakmi. Vojska sa skončila a oni sa vrátili do Bratislavy. Juraj oslávil slobodu tým, že sa pridal 1.6.1945 k veľkému zhromaždeniu plný viery, že nastane nový režim pravdy a rovnosti. Zdalo sa mu neskutočné, že práve on, ktorý len niekoľko dní pred tým utekal, bojoval o život, naraz stál odvážne medzi ľuďmi a povzbudzoval k národnej rovnosti. Ukončil holokaustovú kapitolu svojho života a stal sa novým človekom, hľadajúcim nový smer. Po tom, ako sa mu podarilo vyhládať niekoľkých známych, ktorí akýmsi zázrakom ostali nažive, obnovil svoje styky s hnutím Shomer Za'ir. Znovu stretol Juditu, ktorá sa neskôr stala jeho ženou a spolu odišli do Izraela, ako členovia skupiny Underground Worriers .



28. mája 1947 sa dostali do mesta Haify a poslali ich do kibucu Gan Shmuel. Asimilácia v Izraeli však vôbec nebola jednoduchá. Ťažká práca, horúčavy a tvrdé správanie členov kibucu im život značne zhoršovali. Z kibucu Gan Shmuel sa presťahovali do kibucu Kefar Masaryk.

Pohľad na smerovú tabuľu ku kibucu v súčasnosti:



Tam im bolo nariadené, aby vyslali zástupcu, ktorý bude bojovať s Palmachom, čo bola regulárna ozbrojená sila neoficiálnej izraelskej armády Hagany, počas britského mandátu. Na túto úlohu sa Juraj dobrovoľne prihlásil a zúčastnil sa bojov na ceste do Jeruzalema, kde bol zranený, ale zúčastnil sa aj bojov o oslobodenie Negevu. Za ten čas členovia jeho jednotky prevzali krajinu a vytvorili kibuc Shomrat, ktorý bol vlastne prvým kibucom založeným po vyhlásení nezávislosti. Judita na ňho čakala v kibuci Kefar Masaryk a vo februári 1949 sa v meste Akku zobrali a pripojili sa k priateľom v Shomrate.

Súčasný pohľad na mesto Akku a kibuc Shomrat:



Ich rodina sa postupne rozrástla, mali dvoch synov, osem vnúčat a sedem pravnúčat.



Juraj zohrával mnohé významné úlohy v kibuci a hnutí. Prežil, aby dotiahol svoj život do víťazstva, ale mnohé noci sa budil a srdce sa mu s pribúdajúcim vekom stále viac a viac vracalo na miesta jeho detstva, na Slovensko, do dedinky Hrčeľ, kde žil šťastný život s matkou a bratmi. Prvýkrát sa mu to podarilo po zamatovej revolúcii. Navštívil aj s manželkou Hrčeľ a rodinu svojho záchrancu, Ferka Pustaya. Od tej doby sa na Slovensko vrátil viackrát, so synmi aj vnukmi a pátrali tu po svojich predkoch.



Poukazoval synom miesta svojho detstva a vrátil sa aj do školy, kde kedysi chodil, ako malý žiačik. S láskou venoval škole finančný obnos, ktorý bol použitý na zavedenie prípojok vody do všetkých tried.



Ďalšia návšteva bola pri príležitosti preberania čestného občianstva obce Hrčeľ, za prítomnosti občanov a regionálnej televízie. Vtedy prezradil svoj sen...sníval o tom, aby v obci Hrčeľ na kultúrnom dome, kde kedysi stál ich dom, bola odhalená pamätná tabuľa na pamiatku židovských občanov Hrčeľa, ktorí sa stali obeťami Holokaustu. Stalo sa to v roku 2010, pán Markovič sa toho zúčastnil aj so svojimi synmi a osobne tabuľu, ktorú navrhla riaditeľka školy odhalil.



Návrh pamätnej tabule bol pripravený s použitím významného židovského symbolu, šesťcípkej žltej hviezdy, Dávidovej hviezdy:



Dávidovu hviezdu mali nariadenú podľa vyhlášky z 18. 9. 1941 od veku 6 rokov povinne a viditeľne nosiť všetci židia na ľavej strane hrude. Toto nariadenie vlády prvej slovenskej republiky, bolo nazvané ako Židovský kódex. Išlo v prevažnej miere o kópiu nemeckých protižidovských zákonov. "Židia" boli definovaní na etnickom aj náboženskom princípe. Osoby spĺňajúce definíciu Žida boli pozbavené viacerých základných práv, všetkého nehnuteľného a časti hnutel'ného majetku a vzťahovala sa na nich pracovná povinnosť. Dávidova hviezda je jedným zo symbolov judaizmu a židovského národa. Má formu hexagramu, šesťcípkej hviezdy pozostávajúcej z dvoch rovnostranných trojuholníkov. Podľa židovskej tradície bol tento symbol namaľovaný, alebo vyrytý na štítoch bojovníkov kráľa Dávida. V skutočnosti nebol pôvodne židovským symbolom a s judaizmom začal byť spájaný až v stredoveku. Dnes sa Dávidova hviezda nachádza na vlajke štátu Izrael.



Ďalším významným symbolom judaizmu je hamza , alebo niekde nazývaná aj chamsa. Je to jeden z mnohých magických prvkov z predislamského obdobia. Nazýva sa tiež Fatimina ruka a považuje sa za najbežnejšiu zbraň proti urieknutiu. Nosí sa ako prívesok. Je to vlastne odtlačok ruky. V bohatších domácnostiach je Chamsa na dverách kovová, aj s okom na zahnanie démonov. Hamzu využívajú predovšetkým židovskí a moslimskí ľudia na svoju ochranu. Názov Hamsa bol odvodený zo semitských koreňov a znamená päť. Podľa všeobecného presvedčenia, pomáha a chráni pred zlom z očí. Hoci Hamsa je k dispozícii v mnohých farbách, svetlo modrá je považovaná za najviac ochrannú proti zlým očiam. V židovskej kultúre, sú na nej často napísané ochranné modlitby Typická Hamsa je kúzlo, symbol, alebo talizman poskytujúci ochranu pred zlom. Moslimovia preferujú Hamsu ako Fatiminu ruku, s odkazom na dcéru Mohameda. Židia však označujú Hamsu ako Božiu ruku.



Ďalším známym židovským symbolom je menora, sedemramenný svietnik. Spolu s Dávidovou hviezdou je to jeden z hlavných symbolov judaizmu. Patril k výbave prenosnej svätyne Izraelitov počas putovania púšťou a neskôr aj Jeruzalemského chrámu. Údajne symbolizuje horiaci ker, z ktorého prehovoril Boh k Mojžišovi. V širšom zmysle sa môže ako menora označovať akýkoľvek druh svietnika, ktorý sa používa v judaizme. Menora je dnes súčasťou štátneho znaku štátu Izrael.



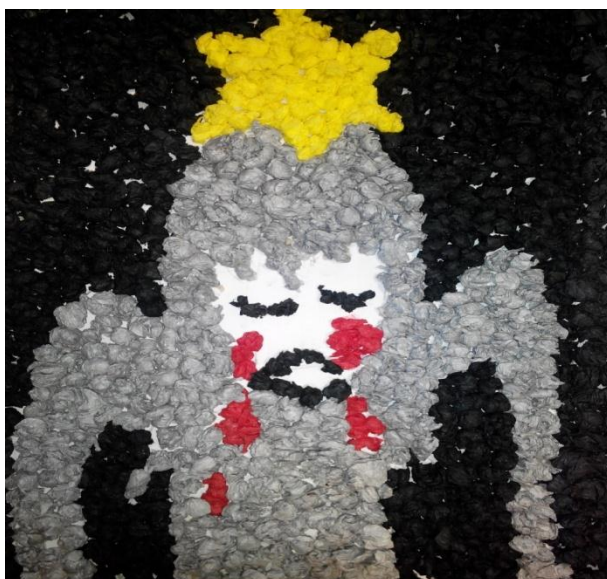
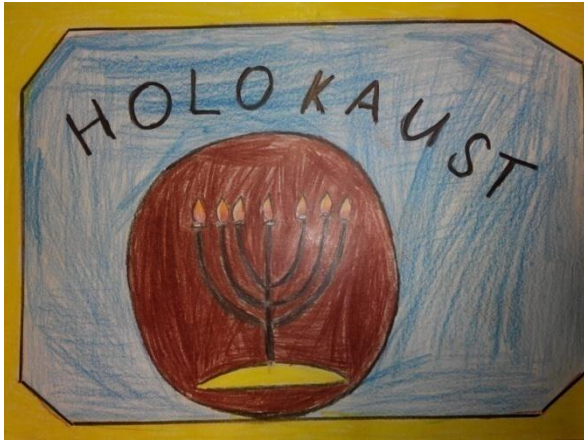
Ďalším významným symbolom judaizmu je Jarmulka, alebo ináč Kipa.



Kipa alebo jarmulka je okrúhla čiapočka, ktorú nosia praktikujúci židia, v drvivej väčšine muži. Kipa pokrýva temeno hlavy, môže byť pripnutá k vlasom kovovou sponkou. Židia sú povinní nosiť kipu pri modlitbe. Neskoršie rabínske authority tento príkaz rozšírili, takže od 16.-17. storočia nosia mnohí veriaci židia kipu neustále. Možno predpokladať, že pokrývky hlavy starých Izraelcov sa podobali tým, ktoré nosili Beduíni. Povinnosť nosiť pokrývku hlavy vysvetľovali tým, že Božia prítomnosť je stále nad ich hlavou.

5. Žiacke návrhy pamätných tabúl' obetiam Holokaustu

Pokúsili sme sa vytvoriť vlastný námet pamätnej tabule obetiam Holokaustu s použitím niektorého z predstavených židovských symbolov Výber bol nechaný na žiakov. Svetlo sveta uzreli takéto vydarené návrhy:



Pamätnú tabuľu pricestoval odhaliť do obce Hrčel' samotný Juraj Markovits s oboma synmi. Pod odhalenú pamätnú tabuľu, na miesto na to určené, poukladal kamienky z jeho domova, Izraela. Keďže jeho priateľ Ferko sa toho už nedožil, navštívil jeho hrob s kyticou kvetov na cintoríne, odkiaľ kedysi utekal pred nacistickým peklom do Maďarska.



Riaditeľka školy a starosta obce pripravili program, slávnostný obed, zápis do pamätnej knihy obce a tento akt bol medializovaný v regionálnej televízii.



6. Báseň Holokaust

Rozhovor o svojom pohnutom živote ukončil pán Juraj Markovits slovami zo svojej autobiografickej knihy: **Lúče svetla: „Objavil som v ľuďoch lúče svetla, vďaka ktorým žijem.“** Riaditeľka školy v Hrčeli, súčasne autorka textu napísala báseň Holokaust, ktorá približuje život a pohnutý osud Juraja Markovitsa až po jeho vďačnosť za záchranu života. Báseň bola preložená aj do jazyka anglického, čo ponúka možnosti využitia učebného textu okrem hodín dejepisu, etickej výchovy, výtvarnej či pracovnej výchovy aj na hodiny slovenského a anglického jazyka.

Holokaust, smrťhlav, ťažká, hrozná doba, zasiahol národy ťažšie než poroba.

Ako pandémie, či pečať krvavá, aj po toľkých rokoch rana sa otvára.

Tri roky pred slávou, čo niesla slobodu, vrah Hitler nenechal smietko na náhodu.

Bez otca, pri matke, traja bratia malí, kríž s hákmi zabránil, aby sa len hrali.

Odlúčenie navždy, bez návratu svetla a cesta trnistá prekážkami viedla.

Holý boj o život v lágri plnom hrôzy, matka s dvoma synmi darmo katov prosí.

Plyn strašný zabíjal, kruto, neľútostne, tretí synček v strachu strháva sa vo sne.

Túla sa po cestách, bitý, potupený, nevie čo ho čaká, v ktorej skončí zemi.

Našli sa však ľudia, fricov sa nebáli, hoc im smrť hrozila, predsa pomáhali.

Kus chleba, peniažtek, pivnica, stodola, srdiečko sa chveje a po láske volá.

Z ľudských odhodlaní, pomoci, nádeje veniec z lúčov svetla vo vetríku veje.

Tak chlapček vyrástol vo viere v človeka, no duša boľavá po nociach narieka.

Za matkou, za bratmi, za tisícmi mnohých, mohli žiť, učiť sa a rozvíjať vloh.

Len vánok šelestí a vtáci spievajú a budovy v lágroch hrôzy spomínajú.

Nezabúdaj národ, pamätaj pohromy, horšie než sto živlov, burácavé hromy.

Memento na veky, v pokore sa skloňme a na zvon ľudskosti v národoch zazvoňme.

Anglická verzia:

Holocaust travesty, what a horrible time,
all nations were hit by it, like they committed some crime.

It was worse than a plague, or a bloody seal,
so many years passed by, but the wound is open and bleeds still.

Three years before the glory that brought them their freedom,
the evil monster Hitler brutally killed them.

Without the father beside their mum, three little brothers,
watched by the Nazi's, could have no fun.

Cruel separation, no return to the light, all that lies ahead,
a path with no end in sight.

The sad fight for their lives in a horrible place,
mother and two sons are begging for their lives to be graced.

The cruel gas did kill slowly and relentless,
all there is left for the third son are nights full of sadness.

He wanders the streets alone, sad and hungry,
he has no clue what will be his new home country.

There were though people, who weren't afraid of Nazi army,
their were threatened by death but they still helped calmly.

A little coin, a piece of bread
and a cellar to hide in to keep the boy from the dead.

Human belief and hope can outshine the light,
the wind tells the message "helping others is right".

The little boy grew up to see good in everyone,
but every day he missed his brothers, dad, and mum.

He cries after his mother, after brothers and everyone who died,
they should live full lives and show us how they can fight.

All that's left is breeze and birds who sing the songs,
the empty camp buildings telling us sad stories of lost souls.

All nations should remember there's nothing more precious than a human life
and hatred of a human being can never be right.

Memento forever, let us bow in humility and and ring the bell of every nation's humanity.

Použitá literatúra

Markovits, Juraj.: Lúče svetla. 2009

PhDr. Žadanský, Juraj CSc.: Tragické osudy židov na území okresu Trebišov